

FSF HAR SOM UPPGIFT ATT

- öka kunskaperna och förståelsen för sedvanan mul- och klövbete, som är en förutsättning för dagens och framtidens fäbodbruk.
- sprida information och underlag för dialog med fastighetsägare, myndigheter, kommuner, regioner och andra berörda, för ett gott samarbete och för att undvika konflikter.
- stimulera till diskussion och samtal i hela den samlade fäbodrörelsen och för att nå ut med information på bredden om sedvanan mul- och klövbete, enligt urminnes hävd.

Genom kunskap skapar vi förståelse för att sedvanan är levande idag, grundad på många tusen års hävd.

LÄSTIPS:

Betänkande: Betesrätt vid fäbodbruk m.m.
Lars Erik Sojdelius SOU 2003:116

Perspektiv på säterbruk och fritt skogsbete
Kelvin Ekeland

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2019/20: MJU8 om fäbodbruk

www.jordbruksverket/miljoersattning/skogsbete

www.naturvardsverket.se/allemansratt

Kontakter

Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk FSF
www.fabod.nu
info@fabod.nu

Dalarnas Fäbodbrukarförening DFBF
dxbf@fabod.nu

Gävleborgs Fäbodförening GFF
gff@fabod.nu

Värmlands Säterbrukarförening VSBF
varmlandsbf@gmail.com

Föreningen Värmlands Säterkultur FVS
varmlandsaterkultur@fabod.nu

Jämtland Härjedalens Fäbodförening JHFF
jhff@fabod.nu

FOTO: VICTORIA J.TÖRNQVIST

EN LITEN BROSCHYR OM EN STOR FRÅGA

*Fäbodbruk med
Mul - och klövbete
Urminnes hävd
Sedvana*

FÄBODBRUKET – KLIMATSMART OCH URÅLDRIGT

Fäbodbruket med frigående djur har sina rötter i den yngre stenålderns boskapsdrift och ingår i en skandinavisk *transhumans*. Med det menas att man säsongsvist flyttar både folk och betesdjur mellan olika områden för att nyttja betet på bästa sätt. Det är ett ekologiskt, miljövänligt och resurssnålt sätt att ta tillvara bete i skogar, på utmarker och i fjällområden, för att producera lokal mat av hög kvalitet. Transhumans finns i alla befolkade världsdelar, så svenska fäbodbrukare ingår i en lång och viktig tradition.

RÄTTEN TILL FRITT BETE

Rätten till det fria betet på skogen har alltså funnits ända sedan människor började med tamdjur och jordbruk. Eftersom djuren får gå fritt finns även ”den omvända stängselskyldigheten”. Det är en urgammal sedvana som innebär att den som inte vill ha betande djur på sin vall eller tomt själv ansvarar för att stänga ute dem.

KÄRT BARN HAR MÅNGA NAMN

Fäbodvallar, fäbodar och sätrar är olika namn på samma sak. För betet finns också flera olika benämningar: mul- och klövbete, bete på skogen, skogsbete, gemensamt bete, fäbodbete och utmarksbete. De betyder delvis olika saker. I FSF säger vi oftast mulbete när fäbodbrukarens djur betar fritt utan stängsel i skog, fjäll och utmarker.

KULTURBÄRARE OCH NATURVÅRDARE

Fäbodbruket är ett värdefullt inslag i den kulturella mångfalden i vårt land och omfattar byggnadskultur, sedvanor, kunskaper och traditioner. Med fäbodarna följer också ett viktigt biologiskt kulturarv, alltså värden i den biologiska mångfalden tack vare de betande djuren som på olika sätt har präglat skogar, utmarker och fjäll. De skapar en unik och värdefull miljö kring sig.

Det finns inga säkra uppgifter om hur många fäbodor som används aktivt idag, men det handlar om några hundra fäbodor och några tusen djur på bete–kor, får, getter och hästar. Det är en bråkdel jämfört med för bara några hundra år sedan, och jämfört med t.e.x. Norge där det finns ett par miljoner djur på fritt bete.

ALLEMANSRÄTT OCH ALLEMANSVETT

Allemansrätten ger stor frihet att vistas i naturen, men när djur betar fritt i skog, på utmarker och på fjäll måste människor som vistas i området ta extra hänsyn. Man kan kalla det för allemansvett. I det ingår bl.a. regeln att hundar ska vara kopplade 1 mars-20 augusti. Se www.naturvardsverket.se.

KOVETT I SVERIGE OCH KUVETT I NORGE

I Norge talar man om ”kuvett”, och i Sverige säger vi kovett, kunskap om hur man ska bete sig i närheten av betesdjur som går fria i skog och på fjäll: Det handlar t.e.x. om att:

- hundar alltid ska hållas i band och helst inte tas med in på fäbodvallar
- grindar ska stängas
- inte mata eller komma för nära djuren.
- anpassa hastighet på vägar.

FSF:S DEFINITION AV MUL & KLÖVBETE

Mul - och klövbete–fäbodens djur betar fritt i skog, fjäll och utmark enligt gammal tradition.

Mul- och klövbetet är grunden för ett fungerande fäbodbruk.

URMINNES HÄVD OCH SEDVANERÄTT

Mul- och klövbetet vilar på urminnes hävd, eftersom det är en gammal sedvana som med tiden blivit en rättighet.

URMINNES HÄVD betyder att man obehindrat har nyttjat en rättighet eller fast egendom så länge att ingen längre minns hur man kom över den. (Äldre jordabalken).

SEDVANA är något man brukar göra, ett gammalt vedertaget handlingsmönster. Sådana sedvanor har på vissa håll accepterats som lag, utan att det behöver finnas några nedskrivna regler. Detta kallas då för **sedvanerätt**.